

СЛАЂАНА В. АЛЕКСИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СРПСКУ КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

УМЕТНОСТ РЕЧИ БРАНКА МИЉКОВИЋА²

САЖЕТАК. Најмлађи песник српског неосимболизма, Бранко Миљковић је успоставио, према познатом Елиотовом начелу, своју верзију националне песничке традиције и истовремено био отворен за ново, модерно, најавангардније. У својој поетици, у текстовима о поезији, залагао се за савршеност форми, као једном од важних елемената симболистичке поетике, а као песник и преводац, био је окренут токовима модерне европске поезије песника симболизма, са изразитим слухом за родољубиву поезију. Бранко Миљковић је за предмет своје поезије одабрао песму саму, у којој је до спознаје доведена моћ поетске речи. Новина коју песник доноси, није у форми него у структури поезије. Та структура подразумева: усавршавање стиха, усавршавање изражајне моћи речи, усавршавање језика.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: логос, биће, симбол, језичка игра, поезија, аутопоетика.

¹ aleksladjana@gmail.com

² Рад је примљен 28. маја 2015, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 22. јула 2015.

У њесми речи морају да њосџићну своју власџићу реалносџ. То значи да нас њесма мора ослободити њрисусџва сџвари, које џтреба само да се џредсџаве и одмах заџим ишчезну, као мирис. [...] Тако живоџ и свеџ ди-вају замењени џоезџом. Али истџо џако, само на овај начин, џоезџа може сџварно џосџаџи свеџ и живоџ.

(Бранко Миљковић, *Поезџа и онџолоџџа*)

У уметности, смена парадигме или имагинативне матрице новом парадигмом одвија се према унутрашњим могућностима језика. Модернистичка теоријска мисао подразумева потребу за језиком који може постојати као самодовољни артефакт изван времена. У постмодернистичком свету, речи измишљају наш свет, уобличавају га. Језичко мајсторство подразумева да се стваралац превасходно бави собом и сопственом сликом света. У постмодернистичким теоријама о језику, може се говорити и о световима који се могу замислити. Теоријско промишљање о појму фикционалности у односу на стварност, Ролан Барт је овако осветлио:

„оно што се дешава јесте сам језик, језичка авантура, непрестано слављење његовог надолажења” (Јоковић, 2002, стр. 439).

По вокацији модерниста, Бранко Миљковић је превазишао себе. Он је песник визионар у песми *Поезџу ће сви џисаџи*, визуелно осмислио време будућих поетика, апсолутне поезије која ће се догодити:

*Али једноџа дана
Тамо џде је било срце сџајаће сунце
и неће диџи у џугском џовору џаквих речи
којих ће се њесма одреџи
џоезџу ће сви џисаџи
истџина ће џрисусџвоваџи у свим речима
на месџима џде је њесма најлеџша
онај који је џрви заџвао џовуџи ће се
џреџушџајуџи џесму друџима*

За Миљковића је песнички језик независан систем речи, краљевство слободе од сваке идеологије, систем који покушава досегнути други свет, откровење, спас или трансценденталност фикције. Да њесма нас сџасава, песник је прихватио велику мисао будућих џоеџика, као идеју о финалитету ка лепом, усвајању света једне друге стварности у истини, добру и џубави: *Тамо џде је било*

срце с̄ијајаће сунце, сунце као симбол Бога Логоса, истине, светила душе. И тада као и данас, Миљковићева реч опомиње нечиштак свей̄ из Очајне ѿсме: Мисао која не уме да мисли / Завлада свей̄ом. И сада је касно / Било ш̄ија рећи...”.

За Миљковића су речи моћни оквир свей̄а. Тежио је да поетској речи врати тежину и напрегнути смисао. Креативну енергију речи, њено ускрснуће налазио је у обновни семантичког, евокативног и експресивног дејства. Вредност поетске речи тражио је превасходно у служењу речима. О томе пише у тексту *Песничка реч Ивана Цековића*:

„Речи не служе да се њима изрази неки садржај, оне су саме то, јер нема садржаја ван њих. Песник речима не казује оно што је хтео да каже, већ налази у себи оно што до тада није знао. Тако песник речима открива и налази себе све више” (Миљковић, 1972 књ. 4, стр. 34).

Свуда и на сваком месту тражио је себе: у својим стиховима и у промишљању о поезији других песника.

У издању сабраних дела у четири тома, Миљковићево стваралаштво представљено је поезијом, преводима, критикама и есејима. Својим збиркама песама *Узалуд је будим* (1957), *Смрћу ѿрошив смрћи* – са Блажом Шћепановићем (1959), *Вајра и ниш̄ија* (1960), *Порекло наде* (1960), издвојио се из послератне генерације песника, оштрином духа, одважном интелигенцијом, продуктивном вредношћу своје имагинације, сугестивношћу речи. Књижевно-теоријске ставове изложио је у текстовима: *Поезија и облик, Хермејичка ѿсма, Поезија и онѿолоѿија, Песник и реч, Орфејско завеш̄ијање Алена Боскеа, Расвеш̄љавање Танасија Младеновића, Најѿевани заборав, За једну ѿсничку умејнос̄и, Недореченос̄и која казује, Песничка реч Ивана Цековића, Лаза Кос̄ић и ми.*³

Реч је била његов највећи захтев и највеће оваплоћење, *ѿде реч има вреднос̄и судбине и ѿгсвес̄и* (*Одбацивање сумње*). Бранко Миљковић је за предмет своје поезије одабрао песму саму у којој је до спознаје доведена моћ поетске речи.

„Песма која саму себе ствара и преуређује се изнутра, спречава да је време промени – Споља је фосил, унутра живи организам”,

³ Октобарску награду Миљковић је пропратио речима: „Па ти есеји које пишем, можда су у већој мери условљени поезијом коју пишем, неголи поезијом о којој пишем. Свуда и на сваком месту тражим себе” (Миљковић, 1972, стр. 267).

каже Миљковић у есеју „Херметична песма” (Андрејевић, 2005, стр. 147–148). Промена коју је Миљковић донео захтева преображај самог бића поезије. За њега поезија није само покретач процеса мењања живота, већ нешто много више од тога: она је сама та промена: *Да ли ѿо значи рећи ѿромени: нећу! / И осћавиши ѿесму да се сама мења? (Свесћ о ѿесми)*. Миљковић је проширио и продубио однос према суштини и начину поетског исказа „чисте поезије”, зрачио је сопственом егзистенцијом, стварајући око себе – и из себе – свој свет речи:

*А ѿесма се ѿише само заѿо
Да ѿа реч не би морала да се каже
Тако речи једна друћу уче
Тако речи једна друћу измишљају
Тако речи једна друћу на зло наводе*

(Крићика метафоре)

У Миљковићевом свету поезије, речи измишљају, уобличавају, речи постају једина потврда нашег света. Своје поетско мишљење и сам чин песничког стварања сматрао је неопходним условом праве песничке креативности: аутор се идентификовао са самим актом писања потпуно предан *на милосћ и немилосћ речима*.

Више од својих савременика Бранко Миљковић је знао шта хоће и покушавао програмски да делује и да песмом много каже. У једном интервјуу НИН-у рекао је да се Ајнштајн може препевати. Он је то и покушао, ако не са Ајнштајном, онда са Хераклитом. Преко Хераклита, дострујао је кроз његову поезију нихилизам као осећање света модерног човека. Али сећање на смрт не мора бити нихилизам. То је нарочита врста стражења над собом кад човек, памтећи своју ограниченост, стреми ка Безграничном: *Једина си нада једина моћност (Похвала ваздуху)*. Умеће умирања за овај свет, јесте умеће духовног живљења. Труд који разликује где је смрт, а где живот: где је отров, а где лек. Та настојања песнику су дала посебну, интелектуалну димензију, потврдила моћ поезије али и моћ песника. Песник кога је обликовало време, истовремено је и његова највећа жртва. Бранко Миљковић, искушеник јаких речи, живот свој даровао је поезији: *Јер ѿесма се не ѿише она се живи*.

Миљковићева иронија према социјално-политичкој стварности израсла је на смелости, снази која распиње, да се свет промени, јер *Свећ несћаје ѿолако, шужни свећ (Море ѿре неѿ усним)* или

џланеџа која ће можда биџи мина у раскрвављеном небу (*Узалуд је дудим*). Песник казује мисао коју још не мисли нико, јер то моју само храбри и џрави (*Море џре неџо усним*). Али само Ако џронађу заједнички језик. Само Пџиџа и ваџра моју да сџасу свеџи, само песник и Бог у чудном дијалогу (*Чудни дијалоџ између ваџре и џџиџе*), могу да донесу спасење будућим нараштајима (*Будућносџи ваџре*). Миљковић је у песмама иронично указивао на наличје свог књижевног доба у којем реч има вредносџи судбине и џодсвесџи: *Јесам ли џевао / Не / Ја нисам џевао [...]* *Проџворих и дио сам издан (Рођење)*. Поетичке ставове пренео је у просторно-временски оквир конкретизован у песмама: *Наш џакао џоче џесмом лабудовом (Бол и сунце)*. И... *Сређан ко своју џесму не џлаџи џлавом (Пријашељу џеснику)*. Или у теоријском ислеђењу:

„Речи живе у песниковом телу и прождиру његово срце [...] Поезија се пише властитом крвљу. Неке су речи још увек неистините, али је истинита та крв, тај бол писања. Песник би хтео да каже: 'Не треба више писати, не треба више крварити'. Он је то рекао али је наставио да пише” (Миљковић, 1972, стр. 199).

Фасцинира данас истина о несређи егзистенцијалне угрожености, несређна смрт која му је била додељена (или коју је доделио себи), коју је слутио у својим песмама речју која се не сме, некротивом. Свети Јован Кронштатски је сматрао „да свакој речи одговара биђе, или да свака реч може да буде биђе и дело. [...] Зато ниједна реч није празна, него у себи има, или треба да има своју силу и тешко онима који празнослове” (Свети Јован Кронштатски, 2011, стр. 24).

За Хајдегера сваки је језик оригинално песништво, омогућава приступ биђу. Језик је место у којем станује Биђе и Логос, језик је кућа Биђа. За кућу Биђа само изабрани песници могу да се квалификују. Својеврсна духовна обузетост и духовни замах подређује и потире све остало, господари унутрашњим потицајима. Јер душевност, душа, осећање биђа, пројављује се тоном и речима. Миљковићева поетична душа представља најдирљивији израз слободног живота у машти, душевна снага љубави према лепоти као да је ослобађала ту птицу туге и боли. Сав он је – тако очигледна победа духа који тежи: Да негује и преноси осетљивост и треперење на све звуке и одјеке уметности. Да уочи зачетке дара у њима и да их подстиче и упуђује на уметност. Да [...] џознаје све џушеве и веџрове, / веџрове и њихове врџове, / врџове у којима расту речи и џушеве од речи до наде (*Песник*). Живот у уметности је над-окриље свакодневице и једини прави живот у трага-

њу за дићем, у поистовећивању дића и речи, у простор пре речи: „Да живе мој живої и да іа васкрсну [...] Понављам речи које су ми дале / Тај цвеї іај камен іїицу шїо искрну / Из ничеї [...] (Поисїовећивање дића и речи). Сазвучју његовог стиха служи све: и ритам, и рима, и звук, и реч, доје, мириси. Бранко Миљковић следи изворна симболичка начела, категорију облика као важног елемента симболистичке поетике. Тамо где се симболизам у својој особеној форми изобразавља самостално, он углавном има карактер узвишеносїи [...] А управо то њено постојање изван одређене спољне појаве сачињава општи карактер узвишеног” (Хегел 1986, стр. 17).

У двадесетом веку, главни проблем није ни субјект, ни објект, већ оно главно у праксису – језик. Лудвиг Витгенштајн је у књизи *Tractatus Logico-Philosophicus* (1923), филозофским критичарима наметнуо као проблем „филозофију неизрецивог” коју нису покушавали да реше. У *Филозофским исїраживањима* (1953), проблем је разрешен у виду Витгенштајнове теорије „језичке игре”, где је језик врста игре која се одвија по одређеним правилима. Језик може бити систем знакова, ако се знакови могу употребити као елементи игре.

„Игра је у савременом свету постала онтолошка метафора језика и маште” (Јоковић, 2002, стр. 446).

У есеју *Песник и реч* Миљковић је писао о феномену неизрецивог у поезији, о игри речи:

„Само реч може да надвиси нашу присутност. А има ћутања које то није. Моћи ћутати је исто што и моћи говорити. Ћутање није одсуство речи већ њихова спремност да буду речи и као такве буду казане или ћутане” (Миљковић, 1972, стр. 14).

Али не по моделу Витгенштајнове теорије језичких игара: *О чему се не може іовориїи, о шїоме се мора ћуїаїи.*⁴ Миљковић је имао своју песничку парадигму – оно шїо се не сме, рекли смо:

⁴ Види: Петар Милосављевић, *Обнова лоїоценїризма*, Књиготворница Логос, Јасен, Ваљево, Никшић, Београд 2009, 19.

Аутор осветљава ставове једног од најутицајнијих филозофа у историји филозофије, Витгенштајна, као претече филозофије деконструкције и постмодернизма. Милосављевић наводи најважније проблеме којима се филозоф бави: чињенице, пресликавање језичких чињеница, проблем „породичне сличности” међу језичким чињеницама, језик као игра, проблем неизрецивог.

*Ако кажемо
Рекли смо шћо нисмо хћели рећи
Ако ћућимо нисмо нишћа рекли
Али смо мноћо ћрећућали*

(Ако кажемо)

Прејакe речи песника, њихову силину, опасност, и тежину коју носе, стихове из Бранкових песама који позивају на одговорност пред самим собом, обавезују као заклетве, осветлио је Милосављевић у књизи *Традиција и авангардизам* (1968), у тексту посвећеном Бранку Миљковићу. Аутор осветљава контекст, Бранково писмо пријатељу Петру Џацићу, неколико дана пред смрт:

„Сада моје песме траже моју главу. Више нема ко да ме с њима помири... Овако ја сам онај који се играо ватром и изгорео.”

Уметник крваво плаћа своју страст за уметношћу. „Психичко играње ватром и песничко друговање са смрћу наметнули су му фаустовску судбину” (Милосављевић 1968, стр. 169). Песник Миљковић слутио је и говорио „оно што се не сме”, стихови су обавезивали на ризик и откривали поноре неповрата: *Срећан ко исћисујући ћесме и ћосвейће / Издећне њиховом ћрејакoм смислу разумљивостћи / ћоћудној (Пријатћелу ћеснику)*. У својој поезији и својој поетици Бранко Миљковић је био опседнут односом стваралачког чина и егзистенције, „синдромом смрти”, тоталним посвећеном песми.

Позивајући се на есеј *Орфејско завешћање Алена Боскеа*, Милосављевић почетну и завршну реченицу есеја, *Поезија је ћодега над ћесником*, везује за трагичан Миљковићев животни крај који је био исписан у његовој поезији. Остао је мит о песнику који брзо одлази са овога света. Речи су сурово загосподариле песником, водиле свој живот и окренуле се против њега. Основе том миту давале су речи исписане самим песником. Матија Бећковић у својим ре-минисценцијама, стих, *на обичне речи више немам ћраво*, назвао је опроштајним и рекао:

„да би за његову душу ваљало да обичним речима не говоримо ни о њему и његовом необичном животу. Срели смо се када је био на врхунцу славе земаљске и на концу свог кратког живота. Још нисам био објавио ни прву књигу, а он је већ увелико певао своју лабудову песму...” (Бећковић, 2014).

Живљено и казано, „искуство тела и искуство речи” поистовећено је код песника: *иако живои и свей дивају замењени ѿезијом*. Радивоје Микић каже:

„Верујући да све треба да буде замењено речима, Бранко Миљковић је настојао да изнова одреди онтолошки статус песме. Она за њега чини засебан свет, засебну реалност која је настала тако што је вербална стварност добила аутономију у односу на емпиријски свет” (Микић, 2005, стр. 7).

Милосављевић проналази одгонетку Миљковићевог песничког лика:

„Бранко Миљковић се издвојио и наметнуо мисаоношћу, сен-тенциозношћу, али не само као мисаони песник, него и песник који мисли *ѿезијом*, коме је мисао инкарнација израза, коме је певање и мишљење најчешће једно те исто” (Милосављевић 1968, стр. 172).

У стиховима: *Кад масѿило сазри у крв сви ће знаѿи / да исѿо је ѿеваѿи и умираѿи*, открива се комплексна људска порука, структура једног микроестетског тоталитета, где мастило које сазрева у крв има снагу објаве. Бранко Миљковић је песник богато структуриране песничке поруке:

„Ако смо пали били смо паду склони.”

Његова поезија поставља питања, намеће дијалог, ангажује мисаоно и емоционално, има разноврсност садржајних димензија у везаном стиху, без артизма и углађености.

Најдрагоценији дар речи је код песника био јачи од воље за животом и интензивнији но код многих песника. Творацка моћ песника у симболичкој слици изнутра, у речи *о коју се оѿимају две слике*, казана је стиховима:

*Он ѿзнаје све ѿуѿеве и веѿрове,
веѿрове и њихове врѿове,
врѿове у којима расѿу речи
и ѿуѿеве од речи до наде.*

(Песник)

Песник који толико и тако мисли свет, који је у својим најсложенијим поетским формама водио дијалог са самом вечношћу, у есејима је настављао овај велики дијалог. Имао је реч-формулу, реч-слику. Имплицитни и експлицитни над-смисао духовног прегнућа, живљење поезијом. У својим аналитичким приказима

поезије, Миљковић је осветлио трагичност постојања стално преиспитујући своје тежње:

„Зар умрети а не сазнати? Шта сазнати? Светлост која не долази извана, већ је у нама самима: она је ткиво наших жудњи и чезнућа, она је порекло вида. Зар умрети а не спознати себе?” (Миљковић, 1972).

Реч је стваралачка, реч се стално отелотворава. Реч је делатност ума, срца и душе у антологијској песми *Ариљски анђео*. Исказана у могућности да се спозна Бог Логос:

*Ко њеде није видео њај не зна
Седе, ко њеде не виде њај неће
Никуда сѝићи, јер дескрајан је њуи.*

[...]

Где врлина ошкри моућносѝ узлеѝа.

Чисѝа реч која каже седе маном, то је пут песников од речи до наде, пут који му измиче, дозиван-недозван. Свестан да док не завѝимо анђелу благом, сви слаби и ломни: *миносѝи!* [...] *чије име ѝосѝа нага, јер иѝак нам је душа наге ѝуна. [...] Враиѝе ѝе време. / Клечаѝе и влаѝи / Ко у Маѝејчи.*⁵ У лирском запису *О анђелу на зиду*, песник *ѝреѝознао је своје лице бездрој ѝуѝа сељено на једном срѝском средњовековном анђелу* (Миљковић, 2005, стр. 87).⁶ Песник верује: *Онда он сѝварно ѝосѝоји између елеменаѝа и односа који ѝоравнавају свеѝ, ѝосѝоји у чисѝој моућносѝи као чудо [...]* (Миљковић, 2005, стр. 87). Миљковићев говор песника који мисли је његово *Вјерују: Верујем, да дѝ моѝао да ѝоворим (Свесѝ о ѝесми)*. Није стигао да опширније есејистички образложи занимање за националну симболику, нити је угледала светло дана збирка „Србија на истоку” (коју је најављивао), али је оставио иза себе циклус „Утва златокрила”, песму „Ариљски анђео” и „Моравске елегѝе”. Снагу националних симбола Миљковић је пронашао у једном прочишћеном народном искуству,

⁵ Високо на Скопској Црној Гори, у близини Куманова, налази се манастир Матејча. Манастир је почео да гради цар Душан, а завршили су га његова жена Јелена и син, цар Урош након 1355. Црква је посвећена Успењу Пресвете Богородице.

⁶ У задужбини краља Драгутина Немаѝића у Ариљу, анонимни живописац је насликао архангела Гаврила, доносиоца Благе Вести, како готово нематеријалан лебди високо на зиду олтарске преграде. Поред милешевског *Белој анђела*, ариљски Плави анђео једна је од најлепших фресака средњег века.

„да својом сугестивношћу судбински преуреде народну уобразиљу. Властити систем симбола може се изградити само на властитој националној машти” (Хамовић, 2011).

Бранко Миљковић је још увек третиран као „посебан случај”, неко чије присуство у краљевству језика самом песничком речи све доводи у питање: песник који је ишао до крајњих могућности језика. Миљковићев нов начин поетског функционисања речи указује на продирање песничког сазнања у дубље слојеве, где ја *јосџаје неко друји*.⁷ Служио се поетским језиком чији је кључ поседовао он сам и нико више. О функцији речи писао је у тексту *За једну јесничку уметносџ*, у којем је осветлио поетичку мисао:

„А онда дођу речи и буде све. Те навреле речи треба прво одабрати према снази њихове адекватности или неадекватности, јер инадекватне речи могу сасвим да изразе извесне садржаје. Отуда о једној ствари да би смо се адекватно изразили треба писати као да је то *друја сџвар*” (Миљковић, 1972, стр. 180).

Тако настаје песма: реч по реч, од душевне снаге љубави према љубави и љубави према лепоти, као да ослобађа песника боли и туге, и постаје нада:

„Пут до песме не води кроз интелект већ кроз слутњу. Песник види више од других јер слуги оно што је другима неприступачно; с друге стране он види неодређеније од других јер слуги и оно што је другима очигледно” (Миљковић, 1972, стр. 244).

Миљковићева симболика састоји се у наговештајима и слутњама, у малармеовском противљењу именована ствари, у постепеном одгонетању – сугестији. Способност да уметношћу живи, да негује и преноси осетљивост и треперење на све доје, звуке и мирисе уметности (*Измишљање свеџа*). У есеју о Десимиру Благојевићу, уочава се Миљковићева тежња ка *чистој јосџији*:

„Не пева ова поезија живот споља, већ његове тамне импулсе изнутра. Овде је поезија дошла до своје слободне пулсације; неподстакнута ничим споља, она је сама себи узрок. Будући да не може никуда из себе, она је херметичка. То је у ствари ’чиста поезија’ која је себи узрок и циљ, чија је заинтересованост за свет другачија. Има у њој сасвим нове љубави за свет и живот. Њен песник зна: свет није видљив, он се може само певати, слугити и сањати. Она је у слаткој померености времена и смисла из веровања у реч и звук. Поезија која је само поезија и која друго и не жели бити. Из ње не

⁷ Рембоова мисао из *Писма видовишџ: Ја, џо је неко друји*.

видим живот, али назирем музику и бескрајну светлост када све престаје” (Миљковић, 1972, стр. 61–62).

Форма песникове видовитости постиже се унутрашњим импулсима, из себе, песма је сама себи узрок. Песма пролази кроз три стадијума у развоју. „Процес самоеманципације Миљковић представља овако:

- 1) песник – постојим и певам;
- 2) реч – постојим упркос песнику;
- 3) песма – певам упркос песнику и речима,
- 4) Песник – песма је свој песник” (Јефтимијевић-Михајловић, 2011, стр. 114).

Песма природно настаје када се за њу свесно умире: *Је ли то чудна жеља да се живи / без седе? Жеља за њесмом без њесника? Песник који њева упркос њоезији, онај који се може назвати ојасносѝ која њева и пркоси, и више воли дорбу нејо њесму (Заједничка њесма). Нико као Бранко Миљковић није тако убедљиво и до краја доказао да је поезија квинтесенција живота и да је аутентичан живот уједно и највиша и најлепша поезија: кад масѝило сазри у крв сви ће знаѝи, / да исѝо је њеваѝи и умираѝи.*

Мислим на најлепши и највиши посао на свету – живљење поезијом. По акумулацији, силини испољавања речи, беспштедној целоживотној бици без изгледа на успех, поред највећег дара који се у себи носи, Миљковић је био велики песник снагом објаве речи истине. Огромну вољу за речју која је била јача и од воље за животом и интензивнија него код многих песника, Миљковић је преиначио у вољу за смислом: *Макар слејој лица и мрачној срца реч њраву изјовори (Сунце). Песник који се није прилагодио речи, ни песми, њесмом смрѝ ѡревари (Завођење). Песмом која је будност, дешчулно месѝо ѡреварено машиѝом [...] измишљени врѝ! (Коло).*

Тајну поезије и њеног одгонетања сазнавао је преко речи, Логоса.

Онај у коме је реч унутра – тај ће је изгубити само заједно са животом.

А доѝле све шѝо буде нек је здој ѡесме. Друѝа / уѝеха нам не ѡреба.

(Сунце).

За Бранка Миљковића тренутак песме је апсолутни тренутак, као што је и његово образложење песме потврда стваралачке ди-

мензије. Јер суд који је дао и није ништа друго до проглашење искључивог важења унутрашње реалности ствараоца, реалности која представља настајање предмета певања и процес саздавања ствари. Песниково макрокосмичко разумевање уметности, свеобухватно је колико и само постојање, у нама и ван нас.

-
- ЛИТЕРАТУРА Андрејевић, Д. (2005). *Српска поезија XX века*. Београд: Просвета.
- Бећковић, М. (2014). „На обичне речи више немам право”. *Политика*, Културни додатак, 1. фебруар 2014.
- Јефтимијевић-Михајловић, М. (2011). *Слика и идеја*. Приштина Лепосавић: Институт за српску културу.
- Јоковић, М. (2002). *Онџолошки њезаж њосџмодерној романа*, Београд: Просвета.
- Св. Јован Кронштатски (2011). *У свейу молийве*. Превлака: Манастир Светог Архангела Михаила.
- Милосављевић, П. (1968). *Традиција и авангардизам*. Нови Сад: Матица српска.
- Милосављевић, П. (2009). *Обнова лотоценџризма*. Ваљево: Књиготворница Логос, Јасен.
- Микић, Р. *Бранко Миљковић или Орфејев двојник*. У: Миљковић, Б. (2005). *Узалуд је дудим* (5–15). Београд: Политика, Народна књига.
- Хамовић, Д. (2011). „Бранко Миљковић и национални симболи”. *Политика*, 10. фебруар 2011.
- Хегел, Г.В.Ф. (1986). *Естетика II*, Београд: БИГЗ.
- Џацић, П. (1965). *Бранко Миљковић или неукропџива реч*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

-
- ИЗВОРИ Миљковић, Б. (1972). *Сабрана гела*, Ниш: Градина.
- Миљковић, Б. (2005). *Узалуд је дудим*, Београд: Политика, Народна књига.

SLAĐANA V. ALEKSIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD-OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, FACULTY OF PHILOSOPHY

SUMMARY

THE ART OF WORDS OF BRANKO MILJKOVIĆ

The youngest poet of Serbian neosymbolism, Branko Miljković, established his version of national poetic tradition according to the well known model of Eliot's principle and was also always ready to accept something new, modern, the most avant-garde. He argued for the perfection of form as one of important elements of the symbolist poetry within his own poetics as well as within texts related to poetry, while as a poet and translator he was oriented toward modern European poetry of the poet of symbolism with a special talent for patriotic poetry. Branko Miljković presents the poem itself as the subject of his poetry where the power of poetic word can be perceived. That structure considers the improvement of lines, the improvement of the expressive power of words as well as the improvement of language.

The words are a powerful framework of world for Miljković. He strived for returning their depth and intensive meaning. Furthermore, he found creative energy of words, its resurrection in the revival of semantic, evocative and expressive effect. He looked for the value of poetic words primarily within their superiority. In Miljković's world of poetry the words invent, shape, they become the only confirmation of our world. He regarded his poetic opinion and the very act of poet's creation as a necessary condition of the real poetic creativity: the author identified himself with the very act of writing being completely left at the mercy of words.

The art of dying for this world is the art of spiritual living. At the same time it is the effort that differentiates the place of death and the place of life: the poison and the cure. These tendencies provided the poet with intellectual dimension, confirmed not only the power of poetry but the power of poet as well.

KEY WORDS: logos, being, symbol, linguistic game, poetry, autopoetics.